

besøkende, deltakere og eget personale. De olympiske leker er et av de største internasjonale arrangementer, med noen millioner deltakere og besøkende fra mange land. En ulykkeshendelse i en slik setting vil kunne involvere et stort antall mennesker og forårsake mange skadede, og en dårlig håndtert ulykke kan fort bli en katastrofe. Dette er første gang erfaringer fra helsemessig beredskap ved olympiske leker er samlet og beskrevet i bokform, og boken omhandler hele prosessen fra planlegging til vurdering av beredskapsarbeidet i etterkant.

Det er fem deler. I den første delen gir forfatterne en kort innføring i helsemessig beredskap ved større arrangementer og en oversikt over tidligere større arrangementer og erfaringer derfra. Deretter gis det en kort beskrivelse av den nasjonale og internasjonale konteksten for de olympiske leker i 2004. I del 2 beskrives erfaringene fra å sette opp nye epidemiologiske overvåkingssystemer, inkludert syndrombasert overvåking, og beredskapen for overlagt spredning av biologiske, kjemiske eller radioaktive stridsmidler. I de neste tre delene beskrives de viktigste aspektene ved miljørettet helsevern ved slike arrangementer, inkludert kontroll med matservering og drikkevann i ulike settinger, levering av helsetjenester og helsepromotering samt koordinering mellom de ulike aktørene, kommunikasjon og internasjonalt samarbeid.

Teksten er lettlest, og det er mange figurer og tabeller som gir en god oversikt over stoffet. I tillegg er det laget vedlegg med praktiske planverktøy, rapportmal og prosedyrebeskrivelser. Her er mange tabeller og statistikk for bruk av helsetjenester og andre ressurser som kan være nyttig for planlegging ved senere større arrangementer.

Boken er utgitt av Verdens helseorganisasjon og er skrevet i samarbeid med personer som var direkte involvert i forskjellige deler av arbeidet under siste OL og dermed har godt erfaringsgrunnlag på de ulike områdene. Leserne får en grundig innsikt i det omfattende arbeidet som ble gjort for å forebygge og behandle sykdom og skader ved de olympiske leker i Athen i 2004. Av og til blir kanskje beskrivelsen av det praktiske arbeidet litt vel detaljert og spesifikk for Hellas og mindre relevant for oss her i nord.

Boken bør være av interesse for alle som jobber med helsemessig beredskap generelt, og jeg håper den vil bli hentet frem fra bokhyllen av arrangører for kommende større arrangementer i Norge.

Karin Nygård
Nasjonalt folkehelseinstitutt

Harvey Cushings testamente – et praktverk

Cohen-Gadol AA, Spencer DD.

The legacy of Harvey Cushing

Profiles of patient care. 568 s, ill. New York, NY: Thieme, 2006. Pris USD 130
ISBN 978-3-13-147861-0

Harvey Cushing (1869–1939) er allment akseptert som den moderne nevrokirurgis far (den umoderne hadde mange fedre – de fleste europeere). En omfattende biografi er relativt nylig omtalt i Tidsskriftet (1).

Etter å ha begynt så smått å utforske mulighetene for intrakranial kirurgi ved Harvard og Johns Hopkins, dro Cushing til Europa (1900–01) for å lære faget av velrenommerede mestere i faget, bl.a. sir Victor Horsley (1857–1916). For å si det kort og brutalt: Han fant fort ut at kvaliteten på deres arbeid var langt under den standard han ønsket for sine pasienter. Han reiste derfor tilbake til USA med overbevisningen om at han selv måtte sette denne standarden. Cushings personlighet var en nødvendig forutsetning for dette omfattende arbeidet. Han var et petimeter som utrettelig dokumenterte alt han gjorde, ikke bare suksesser, men også feilgrep. Anekdotisk startet denne dokumenteringsmanien da patologilaboratoriet klarte å somle bort en vevsprøve fra en suprasellær cyste. Etter det stolte ikke Cushing på noen og bestemte seg for å lage sin egen samling. Denne nitide dokumentasjonen, som omfatter alle de mer enn 2 200 pasientene han opererte, dannet den helt nødvendige basis for hans innovasjoner, så som kirurgiske tilganger og teknikker, men utgjorde også et utførlig supplement til opplysninger om symptomer og funn i pasientjournalene.

Dette private arkivet utgjør Harvey Cushings «Brain Tumor Registry», nå lagret ved Yale, og omfatter et stort antall formalinfikserte hjerner, biopsier, histologiske snitt, journalkonsentrater og egne notater. Hvordan dette overveldende registeret var bygd opp, vises i boken gjennom presentasjon av 65 utvalgte pasienter. Hver av pasientene er utførlig dokumentert med fotografier, journalnotater, operasjonsbeskrivelser, skisser, biopsisvar etc. Viktigst og mest dominerende er hans egne penne-skisser, som viser progresjonen av inngrepene, og eksempler på de mer enn 15 000 fotografiske platene av pasienter og patologiske preparater. Cushing lot nesten alle sine pasienter fotografere før og etter inngrepene, de fleste også som portretter. Fotografiene er selv i våre dager av meget høy

kvalitet og viser ikke bare medisinske fenomener, men også menneskene bak pasientmasken, inklusive deres frykt eller stoiske ro.

Forfatterne må ha nedlagt et omfattende arbeid i utvelgelsen av de presenterte pasientene. Dette er en bildebok til å bla i, men som ikke nødvendigvis må leses fra perm til perm; til det er omtalen av den enkelte pasient for omfattende. Hvem kan så få glede eller interesse av den? Som lærebok i nevrokirurgi er dens verdi selvsagt begrenset, men den gir et interessant historisk eksempel på hvordan metodisk dokumentasjon er nødvendig når kvaliteten av medisinsk virksomhet skal heves, selv om de færreste av oss har kapasitet eller ressurser til et så omfattende arbeid i våre dager. Boken bør være obligatorisk inventar i alle nevrokirurgiske avdelinger og av interesse for alle som undrer på hva som har brakt medisinen videre. Med dagens lave dollarkurs er prisen også ganske overkommelig.

Knut Wester

Nevrokirurgisk seksjon
Institutt for kirurgiske fag
Universitetet i Bergen

Litteratur

1. Wester K. Nevrokirurgiens store helt. Anmeldelse av Bliss M. Harvey Cushing. Tidsskr Nor Lægeforen 2006; 126: 3339.